

قرآن و تربیت

(تفسیر موضوعی میان رشته ای قرآن و علوم)

جلد سوم

روش های تربیت - مراحل تربیت در قرآن

www.ketab.ir

نگارش:

دکتر محمد علی رضایی اصفهانی

فهرست مطالب

مقدمه	۱۵
فصل نهم: روش های تربیت	
مفهوم شناسی و تقسیمات	۱۹
تقسیم ها	۲۰
تاریخچه	۲۲
شمارگان روش های تربیتی	۲۳
شیوه های تربیت در قرآن	۲۵
الف: روش های علمی و عقلی	۲۶
۱. حکمت	۲۶
۲. موعظه	۲۶
۳. جدال احسن	۲۶
۴. استدلال (احتجاج)	۲۷
۵. علم آموزی	۲۸
۶. عمل کردن به علم	۲۹
۷. تعلیم قرآن	۳۰
۸. تدبیر در قرآن	۳۱
۹-۱۰. تعقل و تفکر در قرآن	۳۳
۱۱. پرسش گری	۳۴
۱۲. مقایسه	۳۴

۲۶۴.....	۱۱۹. ترتیل قرآن
۲۶۶.....	۱۲۰. تلاوت قرآن
۲۶۷.....	۱۲۱. درس قرآن (مراجعة مکرره قرآن)
۲۶۹.....	۱۲۲. تمسک به قرآن کریم
۲۷۰.....	۱۲۳. تأویل قرآن
۲۷۱.....	۱۲۴. عمل به قرآن
۲۷۲.....	۱۲۵. تبعیت از قرآن
۲۷۳.....	۱۲۶. جهاد کبیر (جهاد فرهنگی)
۲۷۳.....	ط: روش های متفرقه
۲۷۳.....	۱۲۷. تلقین به نفس
۲۷۵.....	۱۲۸. تکرار (تلقین)
۲۷۶.....	۱۲۹. اجمال و تفصیل
۲۷۷.....	۱۳۰. عادی سازی (آسان سازی)
۲۷۹.....	۱۳۱. القای غیرمستقیم (آموزش غیرمستقیم)
۲۸۲.....	۱۳۲. خاموشی در برابر اعمال جاهلان
۲۸۳.....	۱۳۳. جریمه کردن خلافاکاران
۲۸۶.....	۱۳۴. جبران کردن
۲۸۷.....	۱۳۵. تنبیه خلافاکاران
۲۸۹.....	۱۳۶. مدارا
۲۹۰.....	۱۳۷. آموزش عملی (تجربه)
۲۹۴.....	۱۳۸. سبک پاسخ گویی
۲۹۶.....	۱۳۹. بهره گیری از ضرب المثل
۲۹۷.....	۱۴۰. مثل زدن
۲۹۹.....	۱۴۱. احکام حکومت اسلامی

فصل دهم: مراحل تربیت در قرآن

۳۰۳.....	منهجه شناسی
----------	-------------------

۳۰۳	پیشینه
۳۰۶	تقسیم بندی مراحل
۳۱۰	مرحله اول، دوره قبل ازدواج (عالم ذر)
۳۱۲	مرحله دوم، دوران ازدواج پدر و مادر
۳۱۲	الف) انتخاب همسر مناسب
۳۱۷	ب) اهداف ازدواج
۳۱۸	ج) مهریه ازدواج
۳۱۹	د) عقد ازدواج
۳۲۰	هـ) مراسم عروسی
۳۲۱	مرحله سوم: دوران جنینی
۳۲۵	فهرست مراحل خلقت جنین انسان تا تولد:
۳۲۵	تأثیر عوامل محیط خارجی بر جنین
۳۲۹	مرحله چهارم: دوره کودکی اول (قبل از دبستان ۷۰۰ سالگی)
۳۳۱	الف) تغذیه کودک
۳۳۲	ب) محبت به کودکان
۳۳۶	ج) بازی کودکان
۳۳۸	د) نامگذاری کودک
۳۴۰	هـ) معنویت و عبادت کودکان
۳۴۲	و) بهداشت کودک
۳۴۲	مرحله پنجم: دوره کودکی دوم (دوره دبستان ۱۴۷ سال)
۳۴۳	الف) قرآن آموزی
۳۴۳	ب) تربیت جنسی
۳۴۶	ج) سواد آموزی
۳۴۶	د) عبادت نوجوانان
۳۴۶	هـ) ادب آموزی
۳۴۸	و) آموزش فنون کاربردی

مرحله ششم: دوران نوجوانی (۲۱-۱۴ سال)	۳۴۹
اول) تربیت دینی	۳۴۹
الف) تربیت عقیدتی	۳۴۹
ب) آموزش احکام	۳۵۰
دوم) تربیت اجتماعی	۳۶۵
الف) تربیت جنسی نوجوانان	۳۶۶
ب) ازدواج	۳۷۰
ج) عدالت بین فرزندان	۳۷۲
مرحله هفتم: دوره جوانی (۳۴-۲۱ سالگی)	۳۷۴
الف) تربیت اعتقادی از راه مطالعات تخصصی	۳۷۴
ب) تربیت قرآنی	۳۷۶
ج) تربیت عبادی	۳۷۷
د) تربیت اجتماعی	۳۷۷
هـ) تربیت جنسی	۳۷۸
مرحله هشتم: دوره میانسالی (۵۰-۳۱ سالگی)	۳۷۸
الف) تربیت اعتقادی از راه مطالعات تخصصی و عقلانی	۳۸۲
ب) عصای احتیاط	۳۸۳
مرحله نهم: دوره کهنسالی (۵۱ سالگی تا آخر عمر)	۳۸۴
الف) لزوم احترام به کهنسالان	۳۸۵
ب) کهنسالی، دوره بازنگشتگی	۳۸۷
ج) حجاب کهنسالان	۳۸۸
د) عبادت کهنسالان	۳۸۹
مرحله دهم: دوران بعد از دنیا (برزخ و قیامت)	۳۹۱
الف) تربیت برزخی	۳۹۲
ب) تربیت بهشتی	۳۹۳
منابع	۳۹۴

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾ (اسراء/ ۹)

مقدمه^۱

قرآن کریم کتاب هدایت بشر به سوی نور، آمده است تا مردم را از تاریکی های جهل، ظلم، شرک و... به سمت نور الهی رهنمون شود. مسیری که با تربیت انسان های ربانی ممکن است؛ از این رو تربیت ملازم هدایت، بلکه تربیت، مقام اجرایی هدایت الهی است که برای نهادینه کردن صراط مستقیم در بین مردم است.

از این رو قرآن به صورت گسترده به مباحث تربیتی (اهداف، مبانی، روش ها، اصول و...) پرداخته است بلکه کل آیات قرآن در پی تربیت انسان های الگو همچون پیامبران و پیشوایان معصوم است.

این نوشتار در پی آن است که مباحث تربیتی قرآن را به صورت ساختارمند و موضوعی به مخاطبان عرضه کند تا زمینه ساز شکل گیری تفسیر موضوعی میانه رشته ای در این حوزه باشد و گامی کوچک برای خدمت به قرآن و در جهت منویات مقام معظم رهبری - دامت برکاته - برداشته شود که فرمودند:

«ریشه و پایه و اساس علوم انسانی را در قرآن باید پیدا کرد. یکی از بخش های مهم پژوهش قرآنی این است».^۲

۱. این مقدمه در تاریخ ۱۳۹۱/۵/۳۰ دوم شوال ۱۴۳۲ در حرم امام رضا (ع) در شهر مقدس مشهد به نگارش درآمد.

۲. از بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۸۸/۷/۲۸ در دیدار با خواهران قرآن پژوه. (دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت

این کتاب بارها در مراکز علمی کشور تدریس و بازخوردگیری و اصلاح شده است. در سامان‌دهی آن برخی طلاب فاضل با ما همکاری کردند از جمله: حجج الاسلام نعمت الله صباغی، محمد امینی طهرانی، میثم ناظمی، ابراهیم رضایی آدریانی، نصرالله سلیمانی و... که از همه آنان تشکر می‌کنم.

و نیز از همکاری و حمایت شورای گسترش فعالیت‌های قرآنی سپاس‌گزاری می‌کنیم. چاپ اول این مجموعه به لطف الهی که در سال ۱۳۹۵ ش منتشر شد مورد توجه فرهیختگان قرآن پژوه و تربیت پژوه قرار گرفت و اکنون که چاپ دوم این دوره کتاب در سال ۱۳۹۷ ش به چاپ می‌رسد، امید است بار دیگر این پژوهش مورد توجه فرهیختگان و دانشمندان علوم تربیتی قرار گیرد و برای جهت‌دهی به علوم تربیتی بر اساس قرآن مورد استفاده قرار گیرد. از فرهیختگان حوزه و دانشگاه انتظار می‌رود نظرات سازنده خویش را در مورد این نگاشته برای ما ارسال کنند.^۱

والحمد لله رب العالمین
محمد علی رضایی / اصفهانی
۱۳۹۷/۵/۱۹